

केंद्रप्रमुखाची ५० टक्के पदे पदोन्नतीने व ५० टक्के पदे मर्यादित विभागीय स्पर्धा परीक्षेद्वारे भरण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-२०२२/प्र.क्र.८१/टिएनटि-१
चौथा मजला, खोली क्र. ४४०, विस्तार इमारत,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक: ०१ डिसेंबर, २०२२

वाचा:

- १) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्रमांक: पीआरई-१०९४/७०४/(एक)/प्राशि-१, दि. १४.११.१९९४
- २) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्रमांक: पीआरई-१०९९/(२२८३)/ प्राशि-१, दि. १३.०८.१९९९
- ३) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्रमांक: पीआरई-२००१/(२७६८)/ दोन/प्राशि-१, दि. ०३.०३.२००१
- ४) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण विभाग क्रमांक: पीआरई-२००१/(२७६७)/प्राशि-१, दि. ०३.०३.२००१
- ५) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण विभाग क्रमांक: पीआरई-२००१/(२७६७)/प्राशि-१, दि. ०३.०९.२००२
- ६) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण विभाग क्रमांक पीआरई-२००५/४४६०/प्राशि-१, दि. ०२.०२.२०१०
- ७) शासन अधिसूचना, ग्राम विकास विभाग, क्रमांक सेवाप्र-२०१३/प्र.क्र.१०६/आस्था-९, दि. १०.०६.२०१४
- ८) शासन निर्णय शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्रमांक संकीर्ण-२०१६/प्र.क्र.१६३/टिएनटि-१, दि. १६.०२.२०१८
- ९) आयुक्त (शिक्षण) यांचे पत्र क्र.आस्था-अ/प्राथ-१०६/१७४७१/२०२२/५७०५, दि. २२.०९.२०२२.
- १०) शासन शुद्धीपत्रक, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्रमांक संकीर्ण-२०१६/प्र.क्र.१६३/टिएनटि-१, दि. ९.९.२०१९
- ११) शिक्षण संचालक (प्राथमिक) यांचे पत्र क्र. प्राशिंस/कें.प्र.रिपभप्रस्ताव/२०२२/३९१४, दि. १९.०९.२०२२.
- १२) शिक्षण संचालक (प्राथमिक) यांचे पत्र क्र. प्राशिंस/कें.प्र.प्रारूप मान्यता/२०२२/४७३२, दि. १७.११.२०२२

प्रस्तावना-

महाराष्ट्र राज्यामध्ये जिल्हा परिषदांच्या सर्व प्राथमिक शाळांत सर्वांसाठी शिक्षणाचे सूक्ष्म नियोजन, सतत उपस्थिती टिकवणे व शिक्षणाचा दर्जा उंचावण्याकरीता ४८६० केंद्रीय प्राथमिक शाळा

स्थापन करून १० जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळांसाठी एक केंद्र प्रमुखांचे पद निश्चित करण्याबाबतचा निर्णय उक्त संदर्भ क्र.१ येथील शासन निर्णयान्वये घेण्यात आला. त्यानुसार एकूण ४८६० केंद्र प्रमुखांची पदे निर्माण करण्यात आली आहेत. शासन निर्णय दिनांक ०२.०२.२०१० अन्वये केंद्र प्रमुख पद भरतीचे प्रमाण सरळसेवा, पदोन्नती व विभागीय मर्यादित स्पर्धा परीक्षेद्वारे अनुक्रमे ४०: ३०:३० या प्रमाणात निश्चित करण्यात आले. त्यानुसार ग्राम विकास विभागाने दि. १०.०६.२०१४ रोजी अधिसूचनेन्वये केंद्रप्रमुखाचे सेवाप्रवेश नियम प्रसिद्ध केले. संदर्भ क्र.८ येथील शासन निर्णयान्वये सदर पदे भरणेबाबतची कार्यपद्धती निश्चित करण्यात आली. परंतु सदर कार्यपद्धतीनुसार पदे भरली जात नाहीत, असे शासनाच्या निर्दर्शनास आलेले आहे. त्यामुळे १०० टक्के पदे भरण्यासाठी सदर भरतीचे प्रमाण बदलून ५० टक्के पदे पदोन्नतीने व ५० टक्के पदे मर्यादित विभागीय स्पर्धा परीक्षेद्वारे भरण्यासाठी शासन निर्णय निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:

केंद्र प्रमुख पदभरती संदर्भात यापूर्वी पारीत करण्यात आलेला शासन निर्णय दिनांक १६.०२.२०१८ अधिक्रमित करण्यात येत आहे व याबाबतीत तद्नुषंगिक शासन निर्णय/ शासन शुद्धीपत्रक अधिक्रमित करण्यात येत आहेत.

०२. केंद्र प्रमुखाची सद्यस्थितीत रिक्त असलेली पदे तसेच सेवानिवृत्ती, राजीनामा, बडतर्फी इत्यादी कारणांनी यापुढे रिक्त होणाऱ्या पदावर, ती पदे जसजशी रिक्त होतील, तसतशी ५० टक्के पदे पदोन्नतीने व ५० टक्के पदे मर्यादित विभागीय स्पर्धा परीक्षेद्वारे त्या त्या कोट्याच्या मर्यादेत भरण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

०३. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी त्यांच्या जिल्ह्यातील उर्दू शाळांची संख्या विचारात घेऊन केंद्रप्रमुखाची पदे निश्चित करावीत.

०४. केंद्रप्रमुखांची रिक्त पदे विभागीय मर्यादीत स्पर्धा परीक्षा तसेच पदोन्नतीने भरण्याबाबत खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी:-

४.१ विभागीय मर्यादित स्पर्धा परीक्षा:- विभागीय मर्यादित स्पर्धा परीक्षा महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषदेमार्फत घेण्यात येईल.

४.२ परीक्षेचे आयोजन व स्वरूप:- विभागीय मर्यादित स्पर्धा परीक्षाद्वारे केंद्रप्रमुखाच्या निवडीसाठी अभियोग्यता व बुद्धीमत्ता चाचणी परीक्षेचे आयोजन शासन निश्चित करेल, अशा परीक्षा यंत्रणेमार्फत आयोजित करण्यात येईल. सदर परीक्षा यंत्रणेकडून राज्यातील सर्व जिल्ह्यामधील परीक्षा केंद्रे निश्चित करण्यात येतील. या चाचणी परीक्षेचे आयोजन व स्वरूप खालीलप्रमाणे राहील:-

१. अभियोग्यता व बुद्धीमत्ता चाचणी परीक्षा घेण्यात येईल. अर्थात विषयनिहाय चाचणी घेतली जाणार नाही. सदर परीक्षा आवश्यकतेनुसार ऑनलाईन/ऑफलाईन पद्धतीने घेण्यात येईल. सदर परीक्षा वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाची असेल.
२. ऑनलाईन परीक्षा घेताना समान काठिण्य पातळीच्या किमान १० प्रश्नपत्रिका संच सदर परीक्षा यंत्रणा तयार ठेवेल. परीक्षार्थ्यांना समान काठिण्यपातळीचे विविध प्रश्नपत्रिका देण्यात येतील.
३. उपलब्ध रिक्त पदे विचारात घेऊन सदर परीक्षा घेण्यात येईल.
४. परीक्षेचे संभाव्य वेळापत्रक परीक्षा परीषदेमार्फत जाहीर करण्यात येईल.

४.३ परीक्षेचे माध्यम व अभ्यासक्रम:- परीक्षेचे माध्यम मराठी व इंग्रजी असेल. परीक्षेचे माध्यम गुणवत्तेसाठी विचारात घेतले जाणार नाही. सदर परीक्षा एकूण २०० गुणांची राहील व त्यासाठी दोन तासाचा कालावधी राहील. परीक्षेसाठी पुढीलप्रमाणे घटक व गुणांकन राहील.

पेपर क्र.	घटक	उपघटक	प्रश्नसंख्या	गुण
१	बुद्धीमत्ता व अभियोग्यता	अभियोग्यता- तार्किक क्षमता, वेग आणि अचूकता, भाषिक क्षमता इंग्रजी, भाषिक क्षमता मराठी, अवकाशीय क्षमता, कल, आवड, समायोजन आणि व्यक्तिमत्त्व इ. बुद्धीमत्ता- आकलन, वर्गीकरण, समसंबंध, क्रमश्रेणी, तर्क व अनुमान, कूटप्रश्न, सांकेतिक भाषा, लयबद्ध मांडणी इ.	१००	१००
२	शालेय शिक्षणातील नियम, अधिनियम व शैक्षणिक नवविचार प्रवाह	भारतीय राज्यघटनेतील शिक्षणविषयक तरतुदी, संबंधित सर्व कायदे, योजना व अद्यायावत शासन निर्णय	१०	१०
		शिक्षणक्षेत्रात काम करणाऱ्या प्रमुख संस्था/संघटन व त्यांचे कार्य	१०	१०

		माहिती तंत्रज्ञान वापर (प्रात्यक्षिक)	१५	१५
		अभ्यासक्रम व मूल्यमापन, अध्ययन अध्यापन पद्धती	१५	१५
		माहितीचे विश्लेषण व मूल्यमापन	२०	२०
		विषयनिहाय आशयज्ञान आणि सामान्यज्ञान, विशेषकरून इंग्रजी विषयज्ञान	१५	१५
		संप्रेषण कौशल्य (समाज संपर्क साधने)	१५	१५
		एकूण	१००	१००
		एकूण	२००	२००

अनुक्रमांक २ मधील उपघटकांचे स्वरूप :

उपघटक १ : भारतीय राज्यघटनेतील शिक्षण विषयक तरतुदी, बालकांशी संबंधित सर्व कायदे, योजना व अद्यावत शासन निर्णय-

- अ) भारतीय राज्यघटनेतील शिक्षण विषयक तरतुदींची (कलमांची) माहिती (अद्यावत दुरुस्त्यांसह)
- ब) बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम, २००९ व सदर अधिनियमातील महाराष्ट्र राज्य नियमावली, २०११ (अद्यावत दुरुस्त्यांसह) विश्लेषण, बलस्थाने व अडचणी
- क) बाल हक्क संरक्षण कायदा, २००५ – बाल संरक्षण आणि सुरक्षा, भय आणि चिंता
- ड) विद्यार्थी लाभाच्या विविध योजना (केंद्र व राज्य शासन) व शिष्यवृत्ती
- इ) विशेष गरजा असणाऱ्या व अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी विविध योजना

उपघटक २ : शिक्षण क्षेत्रात काम करणाऱ्या प्रमुख संस्था/संघटन व त्यांचे कार्य

UNICEF, NCERT, NUEPA, NCTE, CCRT, TISS, TIFR, Homi Bhabha

Center of Science Education, RTE, EFLU, MPSP, SCERT,M, MIEPA,

SISI, DIET, राज्य आंग्लभाषा इ.

उपघटक ३ : माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर (प्रात्यक्षिक)

- अ) इंटरनेटचा प्रभावी वापर
- ब) शाळास्तरावर विविध माहिती भरणे
- क) शासनाच्या उपलब्ध Portal वरील माहिती वापरासंबंधीचे ज्ञान (SARAL, U-DISE +)
- ड) संगणक वापराविषयीचे ज्ञान
- इ) माहितीचे विश्लेषण
- फ) शाळास्तरावरील अंदाजपत्रक व हिशेब

उपघटक ४ : अभ्यासक्रम व मूल्यमापन, अध्ययन-अध्यापन पद्धती

- अ) पूर्व प्राथमिक ते बारावी पर्यंतचा अभ्यासक्रम
- ब) अध्ययन निष्पत्तीतील उणीवा
- क) सातत्यपूर्ण सर्वकष मूल्यमापन व पूरक मार्गदर्शन
- ड) प्रश्न निर्मिती (स्वाध्याय) कौशल्य : ASER, NAS, PISA
- इ) प्रगत अध्ययन-अध्यापन शास्त्र
- फ) निकालासंबंधीची कामे

उपघटक ५ : माहितीचे विश्लेषण मूल्यमापन

- अ) प्राप्त माहितीचे विश्लेषण
- ब) शासनाच्या विविध पोर्टलवरील माहितीचे विश्लेषण करता येणे
- क) ASER, NAS, PSM चाचण्या, शाळांचे निकाल या माहितीचे विश्लेषण करता येणे.
- ड) संप्रेषण कौशल्य : समाज संपर्काची विविध साधने

उपघटक ६ : विषयनिहाय आशयज्ञान आणि सामान्यज्ञान, इंग्रजी विषयाचे आशयज्ञान

- अ) मराठी, गणित, विज्ञान, इंग्रजी, भूगोल, इतिहास माध्यमिक स्तरापर्यंत विषयांचे ज्ञान
- ब) चालू घडामोडी विशेषतः शैक्षणिक बाबी
- क) क्रीडा विषयक घडामोडी.

५.१. शैक्षणिक व व्यावसायिक अर्हता:- विभागीय मर्यादित स्पर्धा परीक्षेद्वारे निवडीसाठी ज्यांनी कोणत्याही मान्यताप्राप्त विद्यापीठाची बी.ए./बी.कॉम/बी.एस्सी. ही पदवी किमान ५० टक्के गुणांसह उत्तीर्ण होणे आवश्यक आहे आणि ज्यांनी जिल्हा परिषदेच्या प्रशिक्षित पदवीधर शिक्षक (प्राथमिक) या पदावर तीन वर्षापेक्षा कमी नाही इतकी अखंड नियमीत सेवा (शिक्षण सेवक कालावधी वगळून) पूर्ण केलेली असणे आवश्यक आहे.

५.२ मर्यादित विभागीय स्पर्धा परीक्षेसाठी अर्ज करण्याच्या शेवटच्या दिनांकापर्यंत कमाल वयोमर्यादा ५० वर्ष राहील.

५.३ विभागीय मर्यादित स्पर्धा परीक्षेसाठी उमेदवार ज्या जिल्हा परिषदेमध्ये कार्यरत असेल त्याच जिल्ह्यासाठी पात्र राहतील.

०६. पदोन्नतीने नियुक्तीसाठी:-

ज्यांनी जिल्हा परिषदेच्या प्रशिक्षित शिक्षक (प्राथमिक) या पदावर तीन वर्षापेक्षा कमी नाही इतकी अखंड नियमित सेवा (शिक्षण सेवक कालावधी वगळून) पूर्ण केली असेल अशा उमेदवारामधून सेवाज्येष्ठता व गुणवत्ता या आधारे पात्र उमेदवारांच्या पदोन्नतीने नेमणूक करण्यात येईल.

०७. कागदपत्रांची पडताळणी:- केंद्रप्रमुख पदी विभागीय मर्यादित परीक्षेद्वारे निवड झालेल्या उमेदवारांच्या शैक्षणिक व व्यावसायिक प्रमाणपत्राची पडताळणी संकेतस्थळावर उमेदवारांची सूची जाहीर झाल्यानंतर १५ दिवसाच्या मुदतीत खालील समितीमार्फत करण्यात येईल.

संबंधित जिल्हा परिषदेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली खालीलप्रमाणे समिती राहील:-

१. संबंधित जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी	अध्यक्ष
२. समाजकल्याण अधिकारी	सदस्य
३. शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक)	सदस्य
४. शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक)	सदस्य सचिव

कागदपत्रांच्या पडताळणीस उपस्थित असलेल्या उमेदवारांच्या उपस्थितीत नोंद ठेवणे आवश्यक राहील. उमेदवारांची मुळ कागदपत्रे तपासल्याची नोंद घेऊन उमेदवारांकडून प्रमाणपत्राच्या प्रतीचा एक संच घ्यावा व त्यावर कागदपत्राच्या पडताळणीचा दिनांक व नोंद क्रमांक नोंदविण्यात यावा. मूळ प्रमाणपत्रे उमेदवारास तात्काळ परत करण्यात यावीत.

०८. कागदपत्र पडताळणीत पात्र ठरलेल्या उमेदवारांची यादी संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्यात येईल.

०९. शासन निर्णय, दिनांक ०२.०२.२०१० ते दि. १०.०६.२०१४ या कालावधीत अभावितपणे नियुक्त केंद्रप्रमुखांच्या सेवा दिनांक १६.०२.२०१८ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये नियमित करण्यात आल्या आहेत. सदर आदेश कायम राहतील.

१०. **तक्रारीचे निवारण:-** उमेदवाराच्या तक्रारीचे निराकरण करण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांची राहील. उमेदवाराने याबाबत लेखी तक्रार संबंधित प्राधिकाऱ्यांकडे करावी. प्राप्त झालेल्या तक्रारीचे निवारण संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी १५ दिवसांत करणे आवश्यक राहील. याबाबत शिक्षण संचालक (प्राथमिक) हे अपिलीय प्राधिकारी राहतील.

११. केंद्र प्रमुखांची मर्यादित विभागीय स्पर्धा परीक्षेद्वारे पदे भरण्याची संपूर्ण प्रक्रिया शिक्षण संचालक (प्राथमिक) यांच्या नियंत्रणाखाली करण्यात येईल. यासंदर्भात संचालनालय स्तरावरून वेळोवेळी सविस्तर सूचना निर्गमित करण्यात येतील.

उपरोक्तप्रमाणे केंद्रप्रमुखांच्या मंजूर पदाच्या ५० टक्के पदे पदोन्नतीने व ५० टक्के पदे मर्यादित विभागीय स्पर्धा परीक्षेद्वारे या प्रमाणात राहतील. सद्यस्थितीत पदोन्नतीच्या कोट्यातील पदे ५० टक्के पेक्षा अधिक असल्यास सदर पदे जस जशी रिक्त होतील तस तशी मर्यादित विभागीय स्पर्धा परीक्षेद्वारे भरण्यात येतील.

१२. केंद्र प्रमुख ही पदे जिल्हा परिषदेच्या आस्थापनेमधील असल्याने त्यांच्या सेवा प्रवेशासंदर्भात महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा जिल्हा सेवा (सेवाप्रवेश) नियम, १९६७ मध्ये आवश्यक सुधारणा करण्यासाठी ग्राम विकास विभागाने कार्यवाही करावी.

१३. ज्या जिल्हयांनी केंद्रप्रमुखाची पदे भरण्याची प्रक्रीया प्रस्तावित शासन निर्णयाच्या दिनांकापर्यंत पूर्ण केली असल्यास ती वैध असेल.

१४. सदर शासन निर्णय ग्रामविकास विभाग अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ४८/ आस्था-१४, दिनांक १७.११.२०२२ रोजीच्या सहमतीनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२१२०११४५१५६२२२१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षात्कृत करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(तुषार महाजन)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा. राज्यपाल महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, मलबार हिल, मुंबई.
- २) मा मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) मा. उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.

- ४) मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ५) मा.उपसभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ६) मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ७) मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ८) मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद/विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ९) मा. मंत्री शालेय शिक्षण यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- १०) मा. विधानसभा/विधानपरिषद सदस्य (सर्व)
- ११) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
- १२) मा.अपर मुख्य सचिव, ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १३) मा. प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १४) सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १५) आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १६) शिक्षण संचालक (प्राथमिक/माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १७) आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे,
- १८) संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे
- १९) विभागीय शिक्षण उपसंचालक (सर्व)
- २०) सर्व शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/ माध्यमिक), जिल्हा परिषद.
- २१) शिक्षाधिकारी/प्रशासन अधिकारी, सर्व महानगरपालिका
- २२) निवडनस्ती- टिएनटि-१.